

I. SZ. FÜGGELÉK

Mit mond a §?

A Média Ász 1998. március havi, 12-es száma tartalmazza a „Hogyan tovább? (Avagy: elemzések és gondolatok a reklám jogi szabályozásának köréről)” c. tanulmányt (311–316. oldal). Jelen joganyag fentiek az I. sz. függeléke s az alábbiakban csak a változásokat, kiegészítéseket, módosításokat, új szabályozásokat közöljük 2000. június 30-ai lezárással.

A

Szellemi alkotások: a szertői jog.

A fent említett tanulmányban a vonatkozó fejezet (314–315. oldal) részben megváltozott, mivel az új 1999. évi LXXVI. „Szerzői jogi törvény” (Szt) 1999. szeptember 1-jétől lépett hatályba és felváltotta az 1969. évi III. törvényt. (Megjegyezzük, hogy „a személyhez fűződő jogok védelme – Ptk 75-87§” – című anyag, ezen fejezetén belül – 315. oldal első hasáb 12. bekezdés – változatlanul hatályos.)

A szerzői jog

Előzmények: hazánkban nagy múltja van a szellemi alkotásokra vonatkozó jogszabályok megalkotásának és e körben már 1861-ben kihirdettek egy ideiglenes törvényt, mely többek között kimondja: „Az ész szüleményei is olyan tulajdont is képeznek, amely a törvény ótalma alatt áll!” Az 1875-ös Kereskedelmi törvény pl. már foglalkozott a kiadói ügyletekkel. Az első Szerzői jogi törvény az 1884 évi XVI. tv. volt, amelyet Arany László kezdeményezett és Apáthy István terjesztett elő. Ezután született meg az irodalmi, művészeti művek védelméről szóló 1886-os Berni Unió Egylemény, amely a vagyoni értékű, forgalmazható szellemi tulajdonnal foglalkozik. Ezen egyezménynek Magyarország 1922 óta tagja, azonban a kihirdetése csak az 1975. évi 4. tvr-rel történt meg. A második szerzői jogi törvényt a robbanásszerű műszaki-technikai fejlődés miatt (az 1921. évi LIV. tv.) volt szükséges megalkotni. Ezután következett a harmadik – a jelenlegi új szerzői jogi törvénnyel hatályon kívül helyezett – 1969. évi III. tv.

Az Egyetemes Szerzői Jogi Egyleményt (Genf, 1962) hazánk az 1975. évi 3 tvr.-rel hirdette ki. Ezen egyezménynek Magyarország 1971 óta tagja, ebben szerepelnek a szerzők részére adandó minimum jogok és az ún. „Nemzeti elbánás elve” – Szerzői jogi törvényeink minden esetben figyelembe vették a fenti nemzetközi, ún. Unió Egyleményeket.

Kiemeljük, hogy a szoftver alkalmazása 1988-ban első között Magyarországon született meg minisztériumi rendeletben, ugyanakkor pl. az Európai Unió vonatkozó szabályozása, irányelve a számítógépes programok védelméről csak 1991-es. A körülmények rákényszerítették a jogalkotókat, hogy foglalkozzanak az „üres kazetta” jogdíjjal, a kábeltvé szabályozásával és többek között 1993-ban a Btk. bűncselekményként értékeli a szerzői és a szomszédos jogok megsértését. Ez időszakban a USA-val kétoldalú egyezményt kellett, hogy kössünk a szellemi tulajdon védelméről, mivel a „vadmásolások” miatt hazánkat feketelistára akarták tenni. Ezt az egyezményt az 1994. évi VII. tv.-vel hirdettük ki. Ugyancsak

1994-ben emelkedett 50 évről 70 évre a szerzők vagyoni jogainak védelme. Ezután az 1998. évi XLIV. tv.-vel került kihirdetésre az 1961-es Római Egylemény, amely az előadóművészek, hangfelvétel-előállítók, műsorsugárzó szervezetek szerzői jogi védelmi kérdéseivel foglalkozik.

Az új Szerzői Jogi törvény (1999. évi LXXVI-os tv. Magyar Közlöny 61-es száma, VII. 6-i megjelenés) a polgári jog körébe tartozik, s a Ptk. is kiemeli, hogy „a szellemi alkotások a törvény védelme alatt állnak”. A reklámterület elsősorban a kreatív tevékenység területén kapcsolódik a szerzői joghoz.

A szabályozás célja: a szellemi javak, a szellemi tőke növelése, tehát az alkotó-teremtő szellemi munka hitelét hivatott hitelesíteni. Az indoklás külön kiemeli a „copy-right” jelentőségét és a további technikai fejlődés követését. Az Európai Unió csatlakozási tárgyalások során már 1991. december 16-án aláírtunk Brüsszelben egy európai unió megállapodást, amelyben vállaltuk e téren is a jogharmonizációt.

Az új Szt. csupán reform, megújulás e téren, s a hazai szabályozás kontinuitását az eddigi értékek megóvását hivatott szolgálni. Ösztönzi az alkotókat, ugyanakkor a kulturális befektetőt is védi. Jelenleg az NKÖM ágazati irányítása alá tartozik az irodalmi, tudományos művészeti alkotások védelme. Gyakorlati célja, hogy pl. CD-re csak más személyek részére történő másolás tilos, s az is egyértelmű, hogy CD-ROM-on, számítógépen, csak a teljes könyv, folyóirat, napilap másolása tilos, mivel itt fennáll a többszörözési veszély.

Az új szabályozás már figyelembe veszi a digitális technikát, a műholdas sugárzást, a vezetékes műsorközvetítés fejlődését, az internetet (a nyilvánossághoz való közvetítés egyik esete, nem műsorszolgáltatás, hanem tömeges magáncélú felhasználás). Teljesen új szabály, az úgynevezett „Reprográfiai jogdíj” fizetése, amely egy olyan átalánydíj, amelyet a fénymásoló gépek importőrjei fizetnek és a könyvek, folyóiratok, kották, fényképek szerzői és kiadói kapják. Ez a jogdíj csak 2000. szeptember 1-jétől kerül bevezetésre. A hangfelvételek védelmével kapcsolatosan kiemelendő annak a jelentősége, hogy a terület 89,5%-a a világon 6 konszern kezében van. Magyarországon ez az arány 70%-os.

Az új Szt. hatályon kívül helyezett sok minisztériumi rendeletet, így a tv-ben speciális szabályként jelentkezik: a szoftver (számítógépes programalkotás), a reklámozás céljára megrendelt mű, a filmalkotások területe kibővült az audiovizuális művekkel és természetesen maradt, de egyértelműbb lett a képzőművészet, fényképészet, építészet, műszaki-iparművészeti alkotások védelme.

A törvény hatálya elsősorban a védelmet nyújtó állam területére korlátozódik, azonban figyelemmel a nemzetközi magánjogra, a nemzetközi (uniós) szerződések érvényesülésére jelentkezik a külföldiek tekintetében a belföldiekkel azonos elbánás elve. 1998-ban egy országgyűlési határozattal erősítettük meg a Szellemi Tulajdon Világszervezete Szerzői Jogi Szerződésének, valamint az előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződések hatályosságát. Mivel e téren beszélünk az úgynevezett szomszédos jogokról, amelyek ugyancsak szerzői

termékek, s ezek: a találmány, a szabadalom, az ipari minta, továbbá a műszaki, szervezési ismeretek, tapasztalatok és a vállalkozási, kutatási, tervezési szerződések új elgondolásai, megoldásai.

Itt jegyezzük meg, hogy a Nemzeti Kulturális Alap kulturális járulékkal terheli pl. a szakmai reklámanyagot, kereskedelmi katalógust, videofelvételt, hirdetést, sajtóhirdetést.

Mi részesül tehát szerzői jogi védelemben?

Elsősorban az alkotás, a mű, amelynek a szellemi tevékenységből fakadó egyéni és eredeti jellege mutatkozik (eredeti: ha a szokványos megfogalmazástól eltérő, egyéni sajátosságot mutat). Ez nem függ a mennyiségi, a minőségi, esztétikai jellemzőktől, s az alkotás színvonalának értékítéletétől, tehát független az esztétikai értékeléstől (tetszik – nemetszik). Kiemelendő, hogy az ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem védett. Az előadóművészek hangfelvétel-előállítók, rádió- tv-szervezetek, filmelőállítók teljesítményei is védelemben részesülnek.

A mű szerzője, jogosultja: aki a művet megalkotta, de védelemben részesül az átdolgozás, feldolgozás, fordítás is (a nyers szövegfordítás nem, csak a műfordítás), ha egyéni eredeti jellege van. Az ARTISJUS vezeti a műnyilvántartást, a jogutódok nyilvántartását, a jogosultak bejelentését, természetesen díjazás ellenében. A műnyilvántartásból kitűnik az alkotás ténye és időpontja.

A szerzőnek személyhez fűződő és vagyoni jogai vannak. Új szabályozás, hogy a vagyoni jogok átruházhatók, a munkaviszonynál pedig átszállnak (pl. szoftver, adattár, reklámozás, megfilmesítés). Felhasználási szerződésben a vagyoni jogok határozatlan időre is átruházhatók, megszűnt az eddigi 8 éves határ. Részlegesen is elidegeníthető a vagyoni jog és külön szabály, hogy a munkáltatóra átszállt vagyoni jog továbbadás esetén már nem ingyenes, ekkor már a szerzőnek díjazás jár. A személyiségi jogok nem ruházhatóak át, azokról lemondani sem lehet. (Névfeltüntetés, nyilvánosságra hozatal, visszavonás, szerzőség elismerése a mű egységének a joga, amely körben tilos a mű torzítása, csonkítása. Az a megváltoztatás, csonkítás, csorbítás tilos, ami a szerző becsületére, hírnevére sérelmes.) A szerző csak természetes személy lehet.

A kollektív (közös) mű az, amelynek részei önállóan felhasználhatók, szétválaszthatók (pl. zene, szöveg). A szerzőtárs és társszerző fogalom megszűnt. Az együttesen létrehozott mű olyan közös alkotás, amelynek szerzői nem, vagy alig nevesíthetők. Szerzői jogosult lehet az a szervezet vagy személy, amelynek, akinek irányítása alatt született a mű és azt nyilvánosságra hozta. Gyűjteményes, származékos alkotás: más mű átdolgozása, fordítása.

A szerző engedélye szükséges (forgalomképes és átruházható vagyoni jogok tekintetében): a többszörözéshez, terjesztéshez, sugárzással vagy másként történő nyilvános közvetítéshez, más szervezet közbeiktatásával továbbközvetítéshez, továbbá átdolgozáshoz, kiállításához, hasznokölcsönbe adáshoz és magáncélú tömeges műhasználatához is. A mű címe, vagy a műben szereplő jellegzetes eredeti alak kereskedelmi hasznosítását is engedélyeztetni kell. A díjazásnak az elért bevétellel arányosnak kell lennie. A felhasználás fogalma korszerűsödött tehát, és a felhasználási szerződés is egyszerűbb szabályozást nyert.

A többszörözés: hang- vagy képfelvételen történő rögzítés, az időleges elektronikus tárolás és számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítása.

Reprográfiai készülékek, tartozékok árába kerül beépítésre a díj (más a fénymásolási szolgáltatás!). Reprográfiai díjat nem fizet: egyetem, könyvtár, múzeum, kutatóintézetek stb., általában költségvetési szervezetek.

A terjesztés (felhasználás): a mű eredeti példányának és másolatainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele (pl. előadáson). Más szervezetnek történő hasznokölcsönbe adása és bérbeadása is ide tartozik (pl. film).

Jogkimerülés: ha a műpéldányt engedéllyel létrehozták, a terjesztés a továbbiakban már nem gyakorolható. De bérbeadással, hasznokölcsönbe adással, behozatallal igen.

Az előadás lehet hagyományos-élő vagy műszaki eszközzel, módszerrel történő: filmvetítés, hangszórón sugárzás, képernyőn történő sugárzás (tv, számítógép). Nyilvános előadás: ha a nézők, hallgatók köre meghaladja a „családiasság, háziasság” körét.

Egyéb fogalmak

Az ötlet: motívum, stílus, technika, hatásos kreatív elemek, kombinációk (a szlogen is ide tartozik!). Az ötlet nem védett és így lehetőség nyílik, hogy az adott témára más szerző a maga egyéni látásmódjával létrehozza sajátos, eredeti alkotását.

Konkrét, önálló alkotói forma: forgatókönyv, reklám arculatterv, reklámterv. Ez már a megvalósulás adott foka.

Szellemi teljesítmény: stíluselemek kombinációja, a művész alkotó egyéni ábrázoló ereje. Ez már túlmegegy a tény és adatközlésen, ez már teljesítmény.

Egyediség: a forma, a tartalom és a mondanivaló egysége.

Védelmi idő: hetven év, amit az utolsó szerzőtárs halálától kell számítani. Itt új szabályozás, hogy a védelmi idő a filmnél az utolsó szerző (alkotó) halálától számít.

Szabad felhasználás:

Ez csak a vagyoni jogokat érinti és addig terjed, amíg a cél eléréséhez szükséges: iskolai oktatásnál (tankönyv, segédkönyv iskolai célra), tudományos ismeretterjesztés.

Idézésnél a forrásnak és a szerzőnek a neve – megjelölése szükséges (pl. diplomamunkánál is)

Átvétel: mértéke meghaladja az idézést.

Nem tartozik a szabad felhasználás körébe, ha az jövedelem-szerzést, vagy annak fokozását szolgálja (ez vonatkozik számítógépre és elektronikus hordozóra is).

Szabad felhasználás még: tények, híryananyagok, tárgyalások, beszédek közlése, itt azonban a forrás megjelölése szükséges (pl. műveknek bírósági vagy hatósági eljárásban, bizonyításra való felhasználása). A televízió díszletként alkalmanként felhasználhat alkotásokat, itt a nevet sem kell feltüntetni. Nyilvánosan kiállított képző-, fotó-, iparművészeti és ipari tervezőművészeti tevékenység, alkotás is szabadon felhasználható. Ide tartozik még fogyatékos személyek igényeinek kielégítése is.

Felhasználási szerződések:

E téren a művelődési minisztérium nagyon sok részszabályozást adott ki, amelyek most a liberalizálással megszűntek, mivel ezen területet is a piacgazdaság viszonyaihoz, igényeihez kellett igazítani. A változásban a jogalkotó figyelembe vette a hazai gazdasági, jogrendszeri változásokat. A szerződéseket – mivel gazdaságilag egyenlőtlen felekről van szó általában – írásban kell kikötni, azonban pl. napilapokba, folyóiratokba leadott cikkekre felek nem kötnek írásos szerződést. E téren is szerződési szabadság van, azonban kiemelendő, hogy vita esetén – ami nem

szerepel a szerződésben – azt a szerző javára kell értékelni.

A szerző a szabad megállapodással, díjazás ellenében engedélyt ad a felhasználásra, amely pl. kizárólagos is lehet, azonban itt csak a jogszerző fél lehet a felhasználó. A szerződés ezen felül határozott vagy határozatlan idejű lehet, de pl. jelenleg ismeretlen felhasználási módra nem terjed ki, de pl. jövőben alkotandó műre igen. (Nagyjogos a szerződés, ha a szerző, illetőleg jogosultja azt egyénileg köti; kisjogos a szerződés, ha közös jogkezelő szervezet köti.)

A Ptk. általános szabályai e téren is betartandók és jelentkezik a felek akaratát tükröző szerződési szabadság, szerepet kapnak az általános szerződési feltételek. Ki nem kerülhető lényeges feltételek: a mű azonosítása, a felhasználási módja, a terjedelem megjelölése (fizikai, földrajzi, időbeli) az esetleges kizárólagossági kikötés kiemelése, a felhasználási engedély ellenértéke, nevezetesen a díjazás. Felhasználási módként esetlegesen megjelölhető a „szükséges mód”.

Továbbra is külön szerződést kell kötni a kiadói szerződésekre, itt jelentkezik a ©(Copy-right = szerzői engedély a kiadáshoz), ezen megállapodás csak magyar nyelvű felhasználásra vonatkozik, ide tartozik a lektorálás, szerkesztés és a fordítás is. A szlogenek tekintetében, csak a fent említett műpéldányvédelem kezdeményezése a megoldás.

A bíróság módosíthatja a szerződést, mivel a felhasználás kapcsolódhat az elért bevételhez, és ha itt feltűnő értékkülönbség, aránytalanság mutatkozik és az lényeges, jogos érdeket sért, beléphet az ún. „bestseller-klauzula”. Itt tehát a bíróság pótkifizetésre kötelezheti a kiadót és e körben a felhasználás módja és mértéke tekintetében tájékoztatást köteles adni.

A megfilmesítési szerződések megkötése is kötelező.

A szoftver területén speciális szabályok jelentkeznek és az új tv. a védelem lehetőségét pontosította. A szoftver nem irodalmi mű, de az erre vonatkozó általános szabályok azért irányadók. Itt az jelenti az eredetiséget, ha az adott szoftver a szerző saját szellemi alkotása.

Az adattár: egyéni, eredeti jellegű szerkesztés és ennek is speciális a szabályozása.

A reklámozás céljára megrendelt mű: új speciális rendelkezés született az üzleti élet gyakorlati igénye miatt. A felek általában egyösszegű díjazásban állapodhatnak meg, de itt is érvényesülhet a fenti besteller klauzula. A vagyoni jogok itt a felhasználóra átruházhatók, mégpedig „mindenfajta” ismert felhasználási mód tekintetében. A tv. itt is utal az ún. lényeges feltételekre: a felhasználás módja, mértéke, a földrajzi terület, az időtartam, a reklámhordozó meghatározása és a díjazás. Meglévő mű tekintetében is lehetséges megállapodás, ha van ennél reklám-célú felhasználási lehetőség. Ez elsősorban a globál reklám területén jelentkezik. E téren „szabad felhasználás” nincs. A reklám terén sem védett az ötlet, illetve a téma, mivel ez nem művészi alkotás, ezzé a feldolgozás minősége, eredetisége, sajátossága teszi. (Itt jelentkezik a reklámszakember szerepe.)

Filmalkotások és audiovizuális művek: (fotókémiai vagy elektronikus út a módszer)

Ezen fejezetet is pontosította a jogalkotó. E körbe tartoznak a játékfilmek, tévéfilmek, reklám- és dokumentumfilmek (pl. referenciafilm), animációs és ismeretterjesztő filmek.

A film előállítója (producere) a szervezőmunkát, finanszírozást végzi. Azonban a hitelt nyújtó, szponzoráló, megrendelő nem lehet szerző. (Az USA-ban a szerzői jogokat a producer gyakorolja – ld. Oscar-díjak kiosztása.) Szerződésfajták: a meg-

filmesítési vagy a közvetlen filmalkotási szerződések. Itt fontos az elfogadási döntést befolyásoló szinopszis (rövid, kivonatos tartalmi ismertető) szerepe.

A szerzők az irodalmi és a zeneművek szerzői, kiemelten a rendező és akik a film egészének kialakításához alkotó módon hozzájárultak (pl. operatőr, tudományos filmnél a szakértő stb.). Az utolsó, befejező vágás joga elsősorban a rendezőé, s ezután történhet a végleges változat elfogadása (reklámfilmnél célszerű átadás-átvételi jegyzőkönyvet készíteni vagy teljesítési igazolást kérni az utólagos indokolatlan reklamáció miatt. Ha a felek másképp nem állapodnak meg a film vonatkozásában, a képviselő a rendező.

A megfilmesítési szerződést négy éven belül realizálni kell, a forgatókönyvet hat hónap alatt kell elfogadni, s közbeni felmondás esetén arányos díj jár. A „remake-jog” tíz év után feléled (ezután egy már forgalmazott filmből új más feldolgozást lehet készíteni).

Képzőművészet, fotóművészet, építészet, iparművészet, ipari tervezőművészet (belső építészet is), műszaki létesítmények terve. Szerzői védelem alá fénykép, ábra, műszaki rajz csak akkor kerül, ha eredeti alkotás és kompozíciója sajátos. A reklámgrafikánál, fotónál is védelemben részesül a kifejezési mód és a forma. A reklámterületen az alkalmazott művészet jelentkezik, egyébként a művész eredeti alkotásáról beszélünk. A jogosulatlan megváltoztatás elleni fellépés itt is érvényesül (ld. fent a személyhez fűződő jogoknál). A tervezőknél nevük és a mű előállítás idejének feltüntetése kötelező. A művet akkor lehet bemutatni, róla felvételt készíteni, ha az méltányos érdekeket nem sért. A képzőművészetnél szabad felhasználás lehetősége:

- ha az alkotás szabadban áll, illetve szabadban van
- nyilvános helyen (nyilvánosságnak átadott helyen)
- állandó jelleggel van ott.

Fentieknél a felhasználáshoz hozzájárulás ugyan kell, de díjazás nem jár. A tudományos, ismeretterjesztő előadásnál, iskolai oktatásnál e téren is érvényesül a fentiekben ismertetett szabad felhasználás.

A mű kiállításához a szerző beleegyezése szükséges, közgyűjteményi kiállításnál még ez sem szükséges, díjazás nem jár, azonban a szerző nevét fel kell tüntetni.

Kereskedelmi tevékenységénél a fentiekben ismertetett „követő jog” érvényesül és 5% szerzői jogdíj fizetendő, és esetlegesen az értéknövekedésből is jár részesedés.

A munkaviszonyban készített mű tekintetében érvényesül a munkaviszonyból folyó kötelezettség és a felhasználási, vagyoni jogokat a munkáltató szerzi meg. Itt kiemelt a munkaszerződés szerepe. Másra történő átruházásnál engedélyezés és „megfelelő” díjazás jár (pl. tervezői intézet stb.). A szoftver területén az alkalmazottnak ez a joga nem érvényesül.

A képmásnál (megrendeltnél is) az ábrázolt személy hozzájárulása kell általában a szerzői jog gyakorlásához, különösen a reklám-célú felhasználáshoz. Fotónál is érvényesül az egyéni, eredeti jelleg kritérium és itt kötelező jogkezelés szükséges (ld. az alábbiakban). Az egyszerű fénykép: a riportkép és a tárgyfotó, ezeken célszerű a készítő nevének és a nyilvánosságra hozatal évének feltüntetése az esetleges utólagos viták miatt.

A mű értéke:

- a) kereskedelmi érték – amelyet a kereslet és a kínálat határoz meg (pl. BAV vagy aukció forgalmi érték!)
- b) művészi érték – a hozzáértők, szakértők által felismert művészi minőség, minőség (pl. Magyar Nemzeti Galéria)

értékelése stb.) Itt szerepet játszik a szakmai értékelés és az elsajátítható mesterségbeli tudáson felüli egyéni, a művészet egészéhez való hozzájárulás, illetve többlet, amely ezt kialakítja. A M. Nk. Művészeti Alapja helyett megalakult a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány. 1982-től szabad az alkotótevékenység gyakorlása, de a közzététel előtt zsűrizés célszerű és szükséges.

A zsűri feladata:

- a) az alkotás művészi értékének bírálata
- b) a felhasználásra, a rendeltetészerű célra való alkalmasság
- c) és a szerzői díj mértékének véleményezése.

(Az 1999. március 26-i Kulturális Közlöny tartalmazza a Képző és Iparművészeti Lektorátus – KIL – közleményét: „a művészeti alkotások szakvéleményezésében közreműködő szakértők névjegyzéke.”)

Az előadóművészek védelme: (az audiovizuális területre is kiterjed!) ide tartozik a rögzítés, a sugárzás, a terjesztés, a többszörösítés és a vezetékes továbbítás. A filmnél ezen jog gyakorlása az előállítóé és itt díjazás is jár. A névfeltüntetés igénye a területen fennáll. A torzítás, csonkítás, megváltoztatás, csorbítás elleni védelem akkor érvényesülhet, ha a becsületet, hírnevet érinti, sérti.

A hangfelvétel- előállítók védelme ugyanide tartozik és ez fennáll a konzervzenénél is. A kereskedelmi célú felhasználásnál külön kell fizetni. Fenti területen a védelmi idő 50 év. Közös jogkezelés: az NKÖM a Magyar Közlönyben jelentette a szerzői és szomszédos jogok közös kezelését végző egyesületek nyilvántartási szabályait és jegyzékét (16/1999. XI. 18. NKÖM). Ezen szervezetek a szerzők és a felmerülő ügyek nyilvántartását végzik, felosztási szabályzatot készítenek, non profit szervezetek és a befolyó pénzekből csak a fenntartásokat fedezhetik. A jogelőd az 1952-ben megalakult és 1997-ben megszűnt Szerzői Jogvédő Hivatal volt.

1997-ben és 1998-ban folyamatosan megalakultak a különböző közös jogkezelő szervezetek, amelyek évenként közzéteszik tarifáikat:

- a) irodalmi – zenei: ARTISJUS
- b) egyéb alkotóművészet: HUNGART (vizuális)
- c) filmalkotások: FILMJUS (alkotók és gyártók)
- d) előadóművészi teljesítmények: Művészeti Szakszervezetek Előadói Irodája (ezen szervezet elsősorban a kereskedelmi célú felhasználással foglalkozik)
- e) hangfelvételek, előállítók: Magyar Hanglemezkiadó Szövetsége (MAHASZ)

Mint említettük, a jogdíjak megállapítása évenként történik, s ezeket az NKÖM hagyja jóvá (továbbá nyilvántartja ezen szervezeteket, intézi a bírósági bejegyzéseket és gyakorolja az állami felügyeletet.)

Az ARTISJUS díjszabásában rendezi az irodalmi, zeneművek nem színpadi nyilvános előadásáért a sugárzott művek vezetékes továbbközvetítéséért, a mechanikai minimum jogdíjakért, magáncélú másolásnál az üres kazettadíjakért, továbbá a kereskedelmi célú hangfelvételekért (MRTV) fizetendő díjakat. (Érintettek: diszkók, szállodák, áruházak, üzletek, kiállítótermek, múzeumok, üzemanyagtöltő állomások, eseti vásárok, árubemutatók, kiállítások, hajók, autóbuszok, vonatok, strandok, uszodák és a közelmúltban bevezetett telefenzene díj.)

A vendéglátó egységeknél a díj függ attól, hogy az egység mekkora befogadóképességgel rendelkezik, milyen jellegű, mi a nyitvatartási ideje. Más a falusi italbolt rádió- és zenegépdíja,

mint a bárók, masszázsszalonok díjai.

Magáncélú másolásnál jelenleg – 2000-ben – az üres audiokazetta díja 60 percesé: 17,- Ft, 90 percesé: 25,- Ft, az üres videokazetta díja 180 percesé: 50,- Ft, 240 percesé: 69,- Ft + 25% áfa. A közös jogkezelés monopol helyzetben van, és kb. 150 éves múltra tekint vissza. Alkalmaz kedvezményeket, átalánydíj rendszereket, támogatja a digitális technikát, a dinamikus műszaki fejlődést és igyekszik gátolni a piacuralmi helyzettel való visszaélést (kartelljogok).

A bitorlás megakadályozására műszaki intézkedéseket hoznak (pl. dekóderek használata), biztosítják a jogkezelési adatok védelmét. Az e területen érvényesülő bírság megszűnt, azonban kártérítést most is lehet kérni és intézkedni a jogsértő gazdagodás elvonása iránt.

Szerzői Jogi Szakértő Testület (szervezetéről, működéséről a 156/1999. XI. 3. Korm. sz. r. intézkedik). A testületet a Magyar Szabadalmi Hivatal működteti a választott bírósági eljárás szabályai szerint (86/2000. VI. 15. Korm. sz. r.). A tagokat 5 éves időtartamra nevezik ki. Az eljárás során 3–5 tagú tanácsban döntenek. Peren kívüli megegyezés lehetséges és a tanács javaslatot is tesz az ügy rendezésére. A tárgyalás során a felek egyenlő elbánásban részesülnek és álláspontjaikat kifejezhetik. Esetenként tagjai sorából ún. Egyeztető Testületet is létrehozhatnak, megállapodást köthetnek a tagok és rendkívüli esetben bírósághoz is fordulhatnak. A határozat soronkívüliséget élvez és felhívhatják a marasztalt szervezetet önkéntes teljesítésre, s az ügyben szakértő is közreműködhet, az esetleges végrehajtás során a rendőrséget is igénybe lehet venni. Az Szjt. 1999. szeptember 1-jétől lépett hatályba, azonban a reprográfiai díjjal kapcsolatos hatálybalépés csak 2000. szeptember 1.

A

Büntető Törvénykönyv (Btk.) is módosításra kerül az új Szjt. kapcsán: 1999. évi CXX-as tv. (MK 120 – XII. 23.)

– 195/A§: tiltott pornográf felvétel készítése kiskorúról
– 213§/a/ engedély, vagy nyilvántartásba vétel nélkül sajtótermék előállítása, terjesztése
– 329§ /1/a/ más szellemi alkotását sajátjaként tünteti fel és ezzel vagyoni hátrányt okoz

b) szellemi alkotás hasznosításából részesedés kérése, vagy jogosultként történő feltüntetés

c) szellemi alkotás: irodalmi, tudományos, művészeti alkotás, találmány, használati minta, ipari minta, mikroelektronikai félvezető termék topográfiaja (helyrajz, terület leírása) és az újítás.

– 329/A§ szerzői vagy szomszédos jogok megsértése, hasznoszerzés céljából, vagyoni hátrány okozásával

– 329/B§ a fentiekkel kapcsolatos műszaki intézkedések (jogkezelési adat meghamisítása, iparjogvédelmi jogok megsértése

B

A „Hogyan tovább?” (lezárva: 1997. december 31-én) című tanulmány sorrendjében az alábbiakban közöljük a jelentősebb jogszabályváltozásokat 1998. január 1-jétől 2000. június 30-ig. (Megjegyezzük, hogy a MRSZ havi „Tájékoztató”-iban évenként az előző évi a reklámszakmát érintő új jogszabályokat a „Mit mond a §?” címszó alatt rendszeresen, teljes körben közöljük!)

Belföldi reklámszabályozás (MK = Magyar Közlöny)

- 1/1998. (I. 23.) KTM-MKM „A műemlékvédelem, a Világörökség jegyzékbe felvett védett területen a reklámok elhelyezésének engedélyezéséről, a fennmaradások felülvizsgálatáról”. (MK, 3.)
- 60/1998. (III. 27.) Korm. sz. r. „a sajtótermékek köteles példányának szolgáltatásáról és hasznosításáról” (MK, 26.)
- 1998. évi XLII-es tv. (MK, 90. – X. 2.)
- „Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény kihirdetése.” (egységes szerkezetben – 10-ik cikk: a véleménynyilvánítás szabadsága)
- 20/1998. (XII. 27.) EÜM „a gyógyszerek reklámozásáról szóló 24/1997 (VIII. 14.) NM sz. r. módosítása (figyelmeztető felirat vagy közlés – 7mp – MK, 119.)
- 1999. évi XLII. tv. (MK. 34. – IV. 23.) „a nemdohányzók védelméről, a dohánytermékek fogyasztásának és forgalmazásának egyes kérdéseiről” (6§ - csomagoláson figyelmeztető felirat. – hatályba lépett 1999. szeptember 1-jén).
- 1999. évi LXIII-as tv. (MK. 54. – VI. 21.) „a Közterület Felügyeletről.” (27§ – a közterület fogalma. – Hatályba lépett 2000. január 1-jén.
- 1999. évi LXIX-es tv. „a szabálysértésekről” (MK. 57. – VI. 28.) 31§ (3/4/ bekezdés a közterület fogalma – 145§ a szexuális szolgáltatás felkínálásának, hirdetésének tilalma – hatálybalépés 2000. március 1-től.
Fenti törvény végrehajtási rendelete a 218/1999 (XII. 28.) Korm. sz. r. (MK. 125. – hatálybalépés 2000. január 1.) – 1§ /1/3/4/ fogalmak, 8§ hirdetményekkel kapcsolatos szabálysértés, 71§ áru hamis megjelölése, 148-149§ sajtó szabálysértés.
- 1999. évi LXVIII-as tv. (MK. 57. – VI. 28.) „Az 1993. évi LXXIX-es számú a közoktatásról szóló tv. módosítása. (56§ - az iskolai reklám szabályozása, - hatályba lépett 1999. szeptember 1-től.
- 1999. évi LXXV-ös tv. (MK. 60. – VII. 5.) „A szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról.” (maffia törvény csomag!) „4§ értelmező fogalmak, 11§, 12§ (ld. lent) és 67§ hirdetési tilalom: szexuális szolgáltatás hirdetése, 37§ kép és hangfelvétel készítése, 41§ Internet stb. – hatályba lépés 1999. szeptember 1-jétől.” (11§ „Tilos írásban, kép- vagy hangrögzítő, illetve más berendezés útján szexuális szolgáltatást felajánlani, azt hirdetni vagy ilyen cselekményekben közreműködni.”
12§ (1) „Ha a sajtótevékenységet folytató, illetve egyéb tájékoztatást, hír- vagy műsorszolgáltatást nyújtó szervezet közreműködik szexuális szolgáltatás hirdetésében, a szervezet üzemeltetője – ennek hiányában a szervezet – a szolgáltatás egyszeri hirdetését alapul véve hirdetésenként ötszázezer forinttól egymillió forintig terjedő közrendvédelmi bírsággal sújtható.

(2) A közrendvédelmi bírság alkalmazása a rendőrség hatáskörébe tartozik.”)

- 104/1999. (VII. 6.) Korm. (MK. 61.) „Az 1988. évi I. tv. – KRESZ – végrehajtási rendeletének, a 30/1988. (IV. 21.) MT. sz. r. módosítása (5§ /2/ reklámhordozó eltávolítása stb.)
- 13/2000. (V. 12.) ABh. (MK. 46.) „A nemzeti jelképek, - véleménynyilvánítás” (AB. = Alkotmánybíróság)
- 14/2000. (V. 12.) ABh. (MK. 46.) „Jelképek: sarló-kalapács, a vörös csillag, a horogkereszt, az SS jelvény, a nyilaskereszt használatának tilalma.”

- 66/2000. (V. 19.) Korm. (MK. 49.) „A Miniszterelnöki Hivatalra vonatkozó 137/1998. (VIII. 18.) Korm. sz. r. módosítása. („lapkiadás . . . : elektronikus adathordozón, on-line rendszeren történő továbbítás, hozzáférés.”

A reklám és „környéke”

Médiatörvény

MK, 92. – 1998. október 9. „Az ORTT ügyrendje”

Védjegy

- 30/1998. (II. 18.) OGYh. „A Szellemi Tulajdon Világszervezetében létrejött Védjegyjogi Szerződés megerősítéséről” (MK. 21 – OGYh= Országgyűlési határozat)
- 1999. évi LXXXII-es tv. (MK. 82. – IX. 15.) – fenti OGYh. kihirdetése.
- 1999. évi LXXXIII-as tv. „A védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodáshoz kapcsolódó 1989. évi jegyzőkönyv kihirdetéséről – (MK. 82. – IX. 15.)

Megjegyzés: a Média Ász 2001 márciusi, 18-as számában folytatjuk a reklámterületet érintő példatár közlését, 1999. július 1-jétől 2000. december 31-ig terjedő időszakra.

dr. Debreczeni Ferenc